

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu “Stratēģijas “Eiropa 2020” līdzšinējā īstenošana un virzība uz stratēģijas mērķu sasniegšanu līdz 2020. gadam”

(izpētes atzinums pēc prezidentvalsts Latvijas pieprasījuma)

(2015/C 251/04)

Galvenais ziņotājs: M. BARÁTH

Latvijas Republikas ārlietu ministra pienākumu izpildītājs un iekšlietu ministrs Rihards Kozlovskis 2014. gada 25. septembra vēstulē lūdza Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteju izstrādāt izpētes atzinumu par tematu

“Stratēģijas “Eiropa 2020” īstenošanas norise un virzība uz tās mērķu sasniegšanu līdz 2020. gadam”.

Komitejas birojs 2014. gada 14. oktobrī uzdeva Stratēģijas “Eiropa 2020” koordinācijas komitejai sagatavot komitejas atzinumu par šo jautājumu.

Ņemot vērā jautājuma steidzamību, Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja 505. plenārajā sesijā 2015. gada 18. un 19. februārī (19. februāra sēdē) iecēla Baráth kgu par galveno ziņotāju un ar 184 balsīm par, 5 balsīm pret un 6 atturoties pieņēma šo atzinumu.

1. Secinājumi un ieteikumi

1.1. EESK piekrīt prezidentvalstij Latvijai un atzīst, ka Eiropas konkurētspējas uzlabošanas nolūkā ir ļoti svarīgi pārskatīt stratēģiju “Eiropa 2020”. EESK piekrīt, ka jāveido tieša saikne starp Eiropas konkurētspējas uzlabošanu un pamatiniciatīvu “Eiropas digitālā programma”⁽¹⁾, kas turklāt spēcīgi ietekmētu arī rūpniecību, darba tirgu un sabiedrību kopumā, taču Eiropas Komisija un Padome to ir novērtējusi pārāk zemu. Šajā situācijā ir nepieciešams vispārējs videja termiņa un ilgtermiņa redzējums un lielāka atbildības izjūta.

1.2. Šajā EESK atzinumā ieteiktajiem pasākumiem vajadzētu pakāpeniski, vairāku gadu laikā, padarīt stratēģiju “Eiropa 2020” (un vēlāk stratēģiju “Eiropa 2030”) par centrālo ES ekonomiskās, sociālās un teritoriālās ilgtermiņa stratēģijas pamatkonceptu, kurā būtu ņemts vērā dalībvalstīs pastāvošais atšķirīgais stāvoklis.

1.3. Finanšu krīze ir būtiski skārusi stratēģijas “Eiropa 2020” mērķu īstenošanu – tā ir vājinājusi un ierobežojusi gan stratēģijas mērķuzdevumu, gan pārvaldības modeļa efektivitāti, piemērotību un leģitimitāti. Kopumā ņemot, ES pašlaik ir tālāk no stratēģijas “Eiropa 2020” mērķiem nekā 2010. gadā. Krīze stratēģiju ir ietekmējusi negatīvi.

1.4. Detalizēta informācija par pašreizējo stāvokli ir sniegta Komisijas publicētajā stratēģijas “Eiropa 2020” starpposma pārskatā un EESK atzinumā⁽²⁾. Atzinumā ir ietverti vairāki interesanti aspekti, kas būtu jāņem vērā, gatavojoties pārmaiņām, kuras tiks ierosinātas stratēģijas pārskatīšanā. EESK vairākkārt uzsver, ka Eiropai ir vajadzīga nevis pilnīgi jauna, bet gan daudz efektīvāka stratēģija.

1.5. Jaunā Komisija, kas savus pienākumus sāka pildīt 2014. gada rudenī, ir publicējusi darba programmu “Jauns sākums”⁽³⁾.

EESK atbalsta visus trīs darba programmas pīlārus:

- a. nodrošināt papildu stimulu Eiropas ekonomikas atlabšanai un darbvietu radīšanai;
- b. veicināt ilgtermiņa konkurētspēju stratēģiskajās jomās;

⁽¹⁾ “Eiropas digitālā programma” pieejama Eiropas Komisijas tīmekļa vietnē <http://ec.europa.eu/digital-agenda/>

⁽²⁾ EESK atzinums par tematu “Stratēģijas “Eiropa 2020” gudrai, ilgtspējīgai un integrējošai izaugsmei novērtējums”, OV C 12, 15.1.2015., 105.–114. lpp.

⁽³⁾ Darba programma “Jauns sākums Eiropai” pieejama Eiropas Komisijas tīmekļa vietnē http://ec.europa.eu/priorities/docs/pg_lv.pdf

c. stiprināt Eiropas cilvēkkapitālu un fizisko infrastruktūru, galveno uzmanību vēršot uz Eiropas starpsavienojumiem.

1.6. Jaunajā darba programmā izklāstīta to desmit politikas nostādņu īstenošana, kuras veido Eiropas Komisijas priekšsēdētāja *Jean-Claude Juncker* politikas prioritātes. Vēl jo svarīgāk tas ir tāpēc, ka dažas no šīm nostādnēm tieši veicina stratēģijas “Eiropa 2020” īstenošanu:

a. Investīciju plāns Eiropai ⁽⁴⁾, ar kuru izveido jaunu Eiropas Stratēģisko investīciju riska fondu;

b. vērienīga digitālā vienotā tirgus pakete;

c. pirmais impulss virzībai uz enerģētikas savienību.

1.6.1. Ir nepieciešams gan visaptverošs skatījums, gan stratēģija tā īstenošanai, un par to ir jāsniedz plaša informācija. EESK uzskata, ka stratēģija “Eiropa 2020” un Investīciju plāns būtu jāsaista daudz ciešāk.

1.6.2. EESK šobrīd atzinuma ⁽⁵⁾ izstrādes gaitā pārbauda, cik lielā mērā Investīciju plāns novērš stratēģijas “Eiropa 2020” galvenās nepilnības un jaunie finanšu instrumenti palielina iespējas stratēģijas mērķus īstenot.

1.6.3. EESK atbalsta digitālā vienotā tirgus paketes ⁽⁶⁾ pilnveidošanu un pārliecinošu virzību uz stratēģijas “Eiropa 2020” digitālās pamatiniciatīvas īstenošanu. Eiropas Savienības digitālās nākotnes nodrošināšana ir viens no svarīgākajiem Eiropas ekonomikas konkurētspējas balstiem, no kā ir atkarīga ilgtspējīga un vidi saudzējoša Eiropas sabiedrības attīstība. EESK aicina īstenot pasākumus, lai nodrošinātu, ka tas apstākļi, ka palielinās to digitālo tehnoloģiju lietojumu tirgus, ko izmanto cilvēki Eiropā, pozitīvi ietekmē arī darbu.

EESK vēlreiz pauž atbalstu līdzekļu piešķiršanai, lai novērstu finansējuma nepietiekamību – lēmumu par to pieņēma Eiropadome – platjoslas un digitālo tīklu izvērsšanai daudzgadu finanšu shēmā 2014.–2020. gadam ⁽⁷⁾.

1.6.4. EESK atkārtoti apliecina savu nostāju par vienotas Eiropas enerģētikas politikas veicināšanu un tādu principu stiprināšanu kā enerģijas cenu atšķirību pielāgošana un samazināšana, iekšējā enerģijas tirgus nosacījumu uzlabošana, energoatkarības no trešām valstīm (ārpus ES) mazināšana un atjaunojamo energoresursu attīstība.

2. Turpmāko stratēģijas “Eiropa 2020” īstenošanas uzlabošanas pasākumu galvenās ietekmes analīze

2.1. 2014. gada beigās publicētajā gada izaugsmes pētījumā (GIP) ⁽⁸⁾ oficiāli ir ņemts vērā jaunais attīstības plāns, kas ir ļoti būtisks Eiropas Savienības nākotnei. Eiropas semestra, valstu reformu programmu un stratēģijas “Eiropa 2020” galvenie mērķi jāsaista vienotā ilgtermiņa redzējumā:

2.1.1. saskaņoti jāveicina investīcijas, balstoties uz Investīciju plānu Eiropai:

a. mērķis ir vismaz EUR 315 miljardus papildu finansējuma ES līmenī izmantot investīcijām infrastruktūrā, lai panāktu iecerētos būtiskos ekonomiskos un sociālos uzlabojumus;

b. jāpanāk, lai līdzekļi nonāktu reālajā ekonomikā;

⁽⁴⁾ Investīciju plāns pieejams Eiropas Komisijas tīmekļa vietnē http://ec.europa.eu/priorities/jobs-growth-investment/plan/index_en.htm

⁽⁵⁾ EESK atzinums par tematu “Investīciju plāns Eiropai”, ECO/374 (vēl nav publicēts OV).

⁽⁶⁾ Digitālā vienotā tirgus pakete pieejama Eiropas Komisijas tīmekļa vietnē <http://ec.europa.eu/digital-agenda/en/digital-single-market-analysis-and-data>

⁽⁷⁾ DFS sarunās Eiropas infrastruktūras savienošanas instrumenta platjoslas elements tika samazināts no 8,2 miljardiem euro līdz pat 1 miljardam.

⁽⁸⁾ 2015. gada izaugsmes pētījums pieejams Eiropas Komisijas tīmekļa vietnē http://ec.europa.eu/europe2020/making-it-happen/annual-growth-surveys/index_lv.htm

- c. jāuzlabo investīciju vide;
- d. jāstiprina inovatīva līdzfinansēšanas sistēma;
- 2.1.2. jāatjauno apņemšanās veikt strukturālas reformas;
- 2.1.3. jārupējas par fiskālo atbildību;
- 2.1.4. optimāli jāizmanto pašreizējā regulējuma elastība;
- 2.1.5. ļoti svarīgi ir pilnveidot pārvaldības sistēmu, lai tā kļūtu efektīvāka un palielinātos gan dalībvalstu, gan ES līdzatbildības sajūta.
3. Ir gandrīz pabeigta to darbības programmu pielāgošana, kas tika izstrādātas, balstoties uz Komisijas un dalībvalstu partnerattiecību nolīgumiem. Tā kā programma "Jauns sākums" noteikti ietekmēs dažādas valstu programmas gan no mērķu, gan instrumentu viedokļa, būtu jāpastiprina līdzšinējā Eiropas līmeņa koordinācija.
- 3.1. Strukturālo un kohēzijas fondu izmantošanas atbilstība, lietderība un efektivitāte būtiski ietekmē jauno finanšu instrumentu un tiesību aktu īstenošanas sistēmu. EESK ierosina sagatavot pārskatu par tām investīcijām infrastruktūrā un ekonomikas attīstības programmās, kas tiek atbalstītas no šiem fondiem, un to saskaņot ar Eiropas Stratēģisko investīciju fondu (ESIF) ⁽⁹⁾.
- 3.2. Lai sasniegtu stratēģijas "Eiropa 2020" mērķus, noteikti ir jāizpilda Investīciju plāna un Eiropas Stratēģisko investīciju fonda mērķi, jāpalielina 2014.–2020. gadam paredzēto ES fondu sviras efekts un divkārtšā apmērā jāpaceļ inovatīvu finansiālo instrumentu vērtība.
- 3.3. EESK, RK un Eiropas Parlamenta deputāti ir norādījuši uz vairākām iespējām, kas ļauj pārejas posmā izdarīt vairākas atkāpes, lai būtu iespējams palielināt resursus un rosināt ES investīcijas. Būtu jāapsver, kādā veidā, nemainot noteikumus un ievērojot Komisijas pieeju, būtu iespējams deficīta aprēķinā neiekļaut dalībvalstu struktūrfondu līdzfinansējumu, kas ieguldīts ilgtermiņa sociālās investīcijās (īpaši izglītībā). EESK atbalsta Komisijā uzsāktās debates par tā dēvētā finansēšanas "zelta likuma" ("golden rule") piemērošanu, proti, valstu neto deficīta aprēķinos, kurus veic ekonomiskās un monetārās savienības fiskālo noteikumu ietvaros, neņemot vērā valdību ieguldījumus nākotnē ⁽¹⁰⁾.
- 3.4. No finansiālā viedokļa ir svarīgi rast visaptverošu pieeju dažādiem izdevumu veidiem, piemēram, Eiropas komunikāciju tīkla ⁽¹¹⁾ un Eiropas infrastruktūras savienošanas instrumenta ⁽¹²⁾ līdzfinansēšanas sistēmai un valstu investīcijām, ko līdzfinansē no ESIF. Komisijai tas būtu jāprecizē.
- 3.5. Runājot par stratēģijas "Eiropa 2020" mērķiem, papildus ilgtermiņa konkurētspējas uzlabošanai ir svarīgi, lai struktūrfondi vairāk tiktu vērsti uz vides programmu vai ar humāno aspektu saistītu programmu īstenošanu, kas dotu iespēju veicināt arī "IKP un ne tikai" faktoru ilgtspējīgu attīstību ⁽¹³⁾. Ņemot vērā papildu finansēšanas iespējas, lielāks uzsvars būtu jāliek ne tikai uz attīstības sistēmu, kas vērsta uz ražošanu, bet arī uz jomām, kas nodrošina atbalstu sabiedrībai, ģimenēm un individuālām vērtībām, piemēram, uz izglītību un veselības aprūpi.
4. EESK ir pārliecināta, ka pārskatīta un nostiprināta stratēģija "Eiropa 2020" varētu būtiski palīdzēt īstenot jaunu, uz palielinātu konkurētspēju un attīstību vērstu Eiropas ekonomisko pārvaldību.

⁽⁹⁾ Informācija par Eiropas Stratēģisko investīciju fondu pieejama Eiropas Komisijas tīmekļa vietnē http://ec.europa.eu/priorities/jobs-growth-investment/plan/index_en.htm

⁽¹⁰⁾ EESK atzinums par tematu "Sociālo ieguldījumu ietekme", OV C 226, 16.7.2014., 21.–27. lpp.

⁽¹¹⁾ Informācija par Eiropas komunikāciju tīklu pieejama Eiropas Komisijas tīmekļa vietnē http://ec.europa.eu/transport/infrastructure/tentec/tentec-portal/site/index_en.htm

⁽¹²⁾ Informācija par Eiropas infrastruktūras savienošanas instrumentu pieejama Eiropas Komisijas tīmekļa vietnē <http://ec.europa.eu/digital-agenda/en/connecting-europe-facility>

⁽¹³⁾ EESK atzinums par tematu "IKP un ne tikai. Pilsoniskās sabiedrības līdzdalība papildu rādītāju izvēlē", OV C 181, 21.6.2012., 14.–20. lpp.

4.1. Tā kā prioritātes mainās un ir jānodrošina veiksmīga stratēģijas “Eiropa 2020” īstenošana, lietderīgs būtu vienots kontaktpunkts, kas spētu efektīvi koordinēt un racionalizēt uzdevumus un procedūras; tas attiecas arī uz ES aģentūrām.

4.2. Būtu vērts apsvērt vienota kontaktpunkta izveidi ar mērķi pārraudzīt un kontrolēt aģentūru savstarpējo sadarbību un sadarbību starp reālo ekonomiku un Eiropas un valstu/reģionālo līmeni; šim nolūkam varētu izmantot kādu jau eksistējošu struktūrvienību, to attiecīgi pārveidojot. Šāda metode varētu novērst pārklāšanos un radīt labāku sinerģiju.

5. Pasākumi Eiropas ekonomikas pārvaldības stiprināšanai

5.1. Tā kā stratēģijas “Eiropa 2020” pārvaldībā saikne starp īstermiņa un ilgtermiņa mērķiem ir ļoti vāja, ir nepieciešami vismaz šādi pasākumi:

5.1.1. GIP būtu jāiekļauj atsauce uz panākumiem, kas gūti saistībā ar stratēģiju “Eiropa 2020”;

- a. Eiropas semestrī daudz vairāk būtu jāpievēršas konkurētspējas uzlabošanai un publiskajam un ārējam parādam, bet jo īpaši – īstenošanai;
- b. ES Kohēzijas fonda izdevumi būtu jābalsta uz valstu reformu programmām atbilstoši Eiropas semestrim;
- c. būtu jāpadziļina fiskālā integrācija un pastiprināti jāapkaro nodokļu nemaksāšana;
- d. pārraudzība būtu jābalsta uz skaidriem rādītājiem un kritērijiem, tostarp “IKP un ne tikai” pasākumiem;

5.1.2. dalībvalstu atšķirīgā stāvokļa dēļ novērtēšana ir jāveic elastīgi, un konkrētām valstīm adresētajos ieteikumos ir vajadzīgi skaidri mērķi un mērķtiecīgi instrumenti, piemēram:

- a. strukturālas reformas publiskajā sektorā, to saglabājot kā vienu no dzīves kvalitātes pamata garantijām;
- b. uzņēmējdarbības vides uzlabošana, lai piesaistītu kapitālu;
- c. infrastruktūrai paredzētu investīciju veicināšana;
- d. uzlabota mazo un vidējo uzņēmumu piekļuve kreditēšanai;
- e. apstākļu radīšana raitākai enerģētikas pārkārtošanai;
- f. izglītības nozaru stiprināšana;
- g. augstāki aktivitātes rādītāji un zemāks bezdarba līmenis, kas tiktu pārraudzīts ES līmenī⁽¹⁴⁾;
- h. sociālās plaisas mazināšana starp dalībvalstīm un to iekšienē, īpašu uzmanību veltot minoritāšu stāvoklim;
- i. nabadzības apkarošana un IKP stiprināšana;
- j. sociālās kohēzijas stiprināšana un nevienlīdzības mazināšana ar solidaritātes, sociālā dialoga un kolektīvo sarunu palīdzību.

6. Jēdziena “izaugsme” precizēšana:

- a. jāisteno saistībā ar “ilgtspējīgu konkurētspēju”;
- b. jāisteno politika, kas veicinātu jaunu labklājību un vides aizsardzību⁽¹⁵⁾;
- c. jāievieš ES mēroga darba tirgus tendenču indikators reālu jaunu darbvietu radīšanai ES līmenī.

⁽¹⁴⁾ EESK atzinums par tematu “Ekonomikas atlabšana ar daudzām jaunām darba vietām”, OV C 11, 15.1.2013., 65.–70. lpp.

⁽¹⁵⁾ Sk. Lisabonas līguma 191. un 192. pantu.

7. Eiropas digitalizācijas programma

7.1. EESK piekrīt Komisijas nostājam: digitālās tehnoloģijas rada jaunus preču ražošanas un pakalpojumu sniegšanas modeļus un maina veidu, kādā dzīvojam, strādājam un mācāmies⁽¹⁶⁾. EESK ieguldījums pamatiniciatīvas “Digitālā programma Eiropai”⁽¹⁷⁾ īstenošanā un svarīgākie elementi saistībā ar aktīvu digitālo vienoto tirgu ietver sekojošus priekšlikumus.

Ekonomikas jomā:

- a. aktīvi plānot ES digitālo nākotni;
- b. popularizēt digitalizāciju un mazināt digitālās nepilnības ES un dalībvalstu līmenī;
- c. digitalizēt ekonomiku un attīstīt pētniecību un inovāciju;

Sociālajā jomā:

- d. radikāli paplašināt izglītību digitālajā jomā, lai Eiropas iedzīvotāji kļūtu par digitālā satura radītājiem un veidotājiem;
- e. novērst kvalificētu IKT darbinieku trūkumu;
- f. radīt priekšnoteikumus aktīvai digitālai ekonomikai un sabiedrībai, stiprinot telesakaru regulatīvo vidi;
- g. pārskatīt vispārējo regulatīvo un leģislatīvo pamatu ar mērķi izveidot stabilus apstākļus esošiem un jaunizveidotiem uzņēmumiem;
- h. atzīt digitālo nozari par vispārējas tautsaimnieciskas nozīmes pakalpojumu;

Digitālās vides jomā:

- i. veicināt e-iekļautību un vispārēju, vienlīdzīgu piekļuvi platjoslas internetam;
- j. vienkāršot noteikumus patērētājiem, kuri veic tiešsaistes un digitālus pirkumus, un paaugstināt drošību, lai stiprinātu viņu uzticēšanos;
- k. uzlabot pārrobežu e-komerciju;

Drošības jomā:

- l. izmantot digitālās tehnoloģijas cilvēku un dabas aizsardzības nolūkā;
- m. paātrināt likumdošanas procesu, balstoties uz ētisku pieeju un patērētāju aizsardzības uzlabošanu;
- n. atjaunināt autortiesību noteikumus;
- o. pastiprināt kibernetikas drošību ar mērķi aizsargāt pilsoņu tiesības un brīvības (ES Pamattiesību harta)⁽¹⁸⁾;
- p. aizsargāt bērņus un mazaizsargātus lietotājus pret kibernetikas uzbrukumiem.

7.2. Digitālās tehnoloģijas attīstītās un to piemērošanas jomas strauji palielinās gandrīz visās nozarēs, un tas izpaužas kā ievērojamas strukturālās pārmaiņas. Tas ietekmē iedzīvotājus ne tikai kā patērētājus, bet arī galvenokārt viņu darba vietas. Digitālās tehnoloģijas palielina autonomiju un uzlabo elastīgumu, bet vienlaikus rada arī racionalizācijas spiedienu, un tādējādi attiecīgajiem cilvēkiem rodas ievērojamas izmaksas līdz pat iespējai zaudēt darbu. Tāpēc EESK uzskata, ka nekādā gadījumā nav pieļaujams, ka šie jautājumi ir izslēgti no gandrīz visām iniciatīvām, kas saistītas ar “Digitālo programmu Eiropai”, aicina to pārdomāt un arī pati par šo jautājumu izstrādās pašiniciatīvas atzinumu⁽¹⁹⁾.

⁽¹⁶⁾ EESK atzinums par tematu “Uzņēmējdarbības pakalpojumu ietekme rūpniecībā”, OV C 12, 15.1.2015., 23.–32. lpp.

⁽¹⁷⁾ EESK atzinums par tematu “Digitālais tirgus – izaugsmes virzītājspēks”, OV C 229, 31.7.2012., 1.–6. lpp.

⁽¹⁸⁾ http://www.europarl.europa.eu/charter/pdf/text_en.pdf

⁽¹⁹⁾ EESK atzinums par tematu “Digitalizācijas ietekme uz nodarbinātību pakalpojumu nozarēs” CCM/136 (vēl nav publicēts OV).

8. Virzība uz jaunu ekonomikas pārvaldību, kas vērsta uz attīstību

8.1. Posmi ceļā uz tādu pārvaldību, kas vērsta uz attīstību:

- a. stiprināt pārvaldību ES un dalībvalstu līmenī;
 - b. atkārtoti apliecināt stratēģijas "Eiropa 2020" nepieciešamību, uzlabojot tās atbilstību ES politikai saskaņā ar Eiropas stratēģijām;
 - c. papildināt Eiropas pārvaldības ekonomiskās koordinācijas daļu, stiprinot tās institucionālo un finansiālo satvaru, kas vērsts uz attīstību;
 - d. pastiprināt ilgtermiņa stratēģisko koordināciju atbilstoši stratēģijai "Eiropa 2020" arī mērķa noteikšanas un īstenošanas posmā;
 - e. īstenot atjauninātās stratēģijas "Eiropa 2020" vispusīgu teritoriālo novērtējumu;
Shēmu "Uz attīstību vērsta pārvaldība" skatīt, noklikšķinot uz šīs saites:
<http://www.eesc.europa.eu/?i=portal.en.europe-2020-opinions.34752>
 - f. stiprināt vērtību ķēdi transversālās un nozaru politikas rakursā;
 - g. uzlabot teritoriālo sadarbību;
 - h. ar organizētas pilsoniskās sabiedrības palīdzību stiprināt pārvaldību;
 - i. atzīt EESK potenciālu koordinēt daudzlīmeņu sadarbību starp reālo ekonomiku, organizētajiem sociālajiem un institucionālajiem partneriem.
9. Lai nodrošinātu labu, uz attīstību vērstu pārvaldību, jāievēro šādi priekšnoteikumi:
- a. konkrēta stratēģiskās plānošanas spēja;
 - b. izpildes spēja, kas nepieciešama uzlabotai koordinācijai un sadarbībai;
 - c. visaptveroša plānošanas un īstenošanas pārraudzības sistēma;
 - d. uzticama datubāze, kas īpaši pielāgota attiecīgajiem mērķiem un nodrošināta ar nepieciešamo analītisko spēju;
 - e. piemēroti komunikācijas resursi;
 - f. vajadzīgā pielāgošanās spēja;
 - g. darbības pārredzamība ar mērķi nodrošināt pārskatatbildību.

Briselē, 2015. gada 19. februārī.

*Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas
priekšsēdētājs
Henri MALOSSE*
